

الدَّرْسُ الثَّانِي: (مَكَّةُ الْمُكْرَمَةُ وَ الْمَدِينَةُ الْمُنَوَّرَةُ)

درس نامه

أَحْوَالٌ (قيد حالت)

به عبارت های زیر دقت کنید:

۱. رَأَيْتُ طَالِباً مَسْرُوراً. (دانش آموز خوشحالی را دیدم.)

۲. رَأَيْتُ الطَّالِبَ الْمَسْرُورَ. (دانش آموز خوشحال را دیدم.)

۳. رَأَيْتُ الطَّالِبَ مَسْرُوراً. (دانش آموز را خوشحال دیدم.)

با کمی دقت در می یابیم «مسروراً» و «المسرور» در عبارت های ۱ و ۲ صفت هستند. همانطور که می دانیم در ترکیب های وصفی، (موصوف - صفت) یا هر دو معرفه هستند یا نکره؛ که در جمله اول هر دو نکره و در جمله دوم هر دو معرفه هستند ولی در جمله سوم، «الطالب» معرفه و «مسروراً» نکره است.

■ حال: «اسم نکره» یا «جمله ای» که حالت یکی از نقش های جمله مثل «فاعل، مفعول و...» را هنگام وقوع فعل نشان می دهد، گفته می شود.

مثال: **ذَهَبَتِ الْبَيْتُ، قَرِيحَةً.** دختر خوشحال رفت.

همان طور که هر صفتی، موصوفی دارد که آن را وصف می کند، هر حالی (قید حالتی) نیز مرجعی دارد که حالت آن را «هنگام وقوع فعل» نشان می دهد که به آن «مرجع حال» گفته می شود. مرجع حال همیشه یک اسم معرفه است.

وَقَفَّ الْمُهَنْدِسُ الشَّابُّ فِي الْمَصْنَعِ مُبْتَسِماً.

مرجع حال حال

«مهندس جوان با لبخند در کارخانه ایستاد.»

موصوف «معرفه» ← صفت معرفه

موصوف «نکره» ← صفت نکره

مرجع حال «معرفه» ← حال نکره

نکات:

۱: حال جمله اسمیه را حتماً یک «و» ابتدایش همراهی می کند. به این حرف «واو حالیه» گفته می شود.
صَرَبَ الْمُدْرَسُ لِلتَّلَامِيذِ أَمْثَالاً وَ هُوَ وَاقِفٌ أَمَامَ السَّبُورَةِ.

مرجع حال (صاحب حال) حال

۲: به «مرجع حال» در زبان عربی «صاحب حال» گفته می شود.

۳: الف) اگر قید حال؛ حال مفرد (حال اسم) باشد مثل قید حالت زبان فارسی ترجمه می شود.

مثال: **وَوَصَلَ الْمُسَافِرُونَ إِلَى الْمَطَارِ مُتَأَخِّرِينَ.**

حال

مسافران با تأخیر به فرودگاه رسیدند.

ب) در ترجمه جمله حالیه از عبارت «در حالی که - در حالی که» استفاده می کنیم.

مثال: **«لَوْ لَا تَهْنَأُوا وَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ»**

جمله حالیه

تسست نشوید و غمگین نشوید در حالی که شما برترید.

انواع حال

۱. اسم: حال اسم (حال مفرد) ویژگی های زیر را دارد:

الف) اسمی نکره است: یعنی باید بدون «ال» باشد؛ گاهی تنوین (ـً) دارد و گاهی هم ندارد.

ب) منصوب است: یعنی انتهایش یکی از علامت های (ـَ / يْنِ / بِنَ / اِتِّ) دارد.

ج) مشتق است؛ یعنی جز یکی از موارد:

اسم فاعل / اسم مفعول / صفت ساده بر وزن «فَعِيل، فَعَل»
مثلاً: کریم / شریف / فَرِح است.

مثال بَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ.

مرجع حال حال

۲. جمله: فرمول حال جمله:

جمله + جمله اسمیه: و + مبتدا (ضمیر) + خبر (اسم یا فعل)

رَأَيْتُ الطَّالِبَ وَهُوَ جَالِسٌ.

حال

رَأَيْتُ الطَّالِبَ وَهُوَ يَجْلِسُ.

حال

ج) باید توجه داشته باشیم زمان فعل جمله حالیه را برحسب فعل قبل از آن ترجمه می‌کنیم.

مثال ماضی (فعل اصلی) + مضارع (فعل در جمله حالیه) = ماضی استمراری

رَأَيْتُ الْفَلَاحَ وَهُوَ يَجْمَعُ الْمَحْصُولَ.

کشاورز را دیدم، در حالی که محصول را جمع می‌کرد.

ماضی (فعل اصلی) + ماضی (فعل در جمله حالیه) = ماضی بعید

جاء الطَّالِبُ وَ قَدْ دُقَّ الْجَرَسُ.

دانش‌آموزان آمدند در حالی که زنگ خورده بود.

جمع های مُکْتَبَر

هَوَاةٌ ← هاوی	علاقه‌مند
صِغَارٌ ← صغیر	کوچک
أَقْدَامٌ ← قَدَمٌ	پا
أَرْجُلٌ ← رِجْلٌ	پا
قِيَمَةٌ ← قِيَمَةٌ	قوله
فَرَائِضٌ ← فَرِيضَةٌ	واهب دینی
قُدَمَاءٌ ← قَدِيمٌ	قدیم
أَيَّامٌ ← يَوْمٌ	روز
مَصَائِبٌ ← مَصِيبَةٌ	سفتی / بلا
خَطَايَاٌ ← خَطِيئَةٌ	گناه / فطا
أَخْطَاءٌ ← خَطَأٌ	اشتباه / فطا
أَعْظَمٌ ← أَعْظَمٌ	بزرگ‌تر
سَادَةٌ ← سَيِّدٌ	آقا
أَقْرَبَاءٌ ← قَرِيبٌ	فویشانو

أَعْضَاءٌ ← عُضْوٌ	عضو
أَمَاكِنٌ ← مَكَانٌ	پا و مکان
أَقْوِيَاءٌ ← قُوَّةٌ	نیرومند
دُمُوعٌ ← دَمْعٌ	اشک
حُجَّاجٌ ← حَاجٌ	هاجی
قُرَىٌ ← قَرْيَةٌ	روستا
مَوَاقِفٌ ← مَوْقِفٌ	ایستگاه
أَجْبَاءٌ ← حَبِيبٌ	دوست
أَسْنَانٌ ← سِنٌّ	دندانی
أَكْتَانٌ ← كِتْفٌ	شانه
أَشْمَاكٌ ← سَمَكَةٌ	ماهی
فَرَائِسٌ ← فَرِيْسَةٌ	شکار
خِيَامٌ ← خَيْمَةٌ	پادر
أَعْيُنٌ ← عَيْنٌ	پشم

کلمه‌های مترادف

زأى (دید)	=	شاهدَ (دید)	=	فائز (پیروز)	=	ناجح (پیروز)
إِسْتِطَاعَ (توانست)	=	قَدَرَ (توانست)	=	إِطْلَاقَ (پرتاب کردن)	=	زَمْحَى (پرتاب کردن)
جهاز	=	آلة - أداة (وسیله)	=	مَشْهَدَ (صحنه)	=	مَنْظَرَ (صحنه)
أَصْدِقَاءَ (دوستان)	=	أَجْبَاءَ (دوستان)	=	مُزَارِعَ (کشاورز)	=	فَلَّاحَ (کشاورز)
أُسْرَةَ (خانواده)	=	عائلةَ (خانواده)	=	صَيِّدَ (شکار)	=	فَرِيْسَةَ (شکار)
عام (سال)	=	سَنَةَ (سال)	=	مُغْجِبَ (شیفته و دوستدار)	=	مُشْتاقَ (شیفته و دوستدار)
سبيل (راه)	=	طريق (راه)	=	مُتَتَالِيَةَ (پی در پی)	=	مُتَمَرِّمَةَ (پی در پی)
غار (غار)	=	كُهْفَ (غار)	=	فَرِحَ (فوشمال)	=	مَسْرُورَ (فوشمال)
حِينَ (هنگامی که)	=	لَمَّا (هنگامی که)	=	لَجَأَ (پناه بُرد)	=	عَادَ (پناه بُرد)
لِمْ (پهرا)	=	لِمَاذَا (پهرا)	=	رَجُلَ (پا)	=	قَدَمَ (پا)
مِهْنَةً (شغل)	=	جَزْفَةً (شغل)	=	وَلَدَ (پسر)	=	إِبْنَ (پسر)

کلمه‌های متضاد

أمام (روبرو)	≠	خَلْفَ (وَرَاءَ) (پشت سر)	≠	صَعْبَ (دشوار)	≠	سَهْلَ (آسان)
بكى (گریه کرد)	≠	ضَجِكَ (فندید)	≠	الْيَوْمَ (امروز)	≠	عَدَاً (فردا)
زَكَبَ (سوار شد)	≠	نَزَلَ (پیاره شد)	≠	صُعُودَ (بالا رفتن)	≠	نُزُولَ (پایین آمدن)
مَرَّ (گذشت)	≠	وَقَفَ (ایستاد)	≠	صِغَارَ (کودکان)	≠	كِبَارَ (بزرگان)
مُضَلِّحَ (تعمیر شده)	≠	مُعْطَلَ (فراپ شده)	≠	ماضِي (گذشته)	≠	قَادِمَ (آینده)
تَسَاقَطَ (افتاد)	≠	تَصَاعَدَ (بالا رفت)	≠	نَشِيْطَ (فعال)	≠	كَيْسِلَ (تنبل)
جَلَسَ (نشست)	≠	قَامَ (ایستاد)	≠	حَتَّى (زنده)	≠	مَيِّتَ (مرده)
أَفْوَاءَ (نیرومندان)	≠	ضُعَفَاءَ (ناتوانان)	≠	نَوْمَ (خواب)	≠	سَهْرَ (بیداری)
أَعْلَى (بالتر)	≠	أَسْفَلَ (پایین تر)				

عباراتی منتخب از درس دوم

- زأى ذموعهما تتساقط من أعينهما، فسأل متعجباً. اشک‌هایشان را دید که از چشم‌هایشان می‌ریخت، پس با تعجب پرسید.
- سَمَكَةُ السَّهْمِ تُحِبُّ أَنْ تَأْكُلَ الْفَرَائِسَ الْحَيَّةَ. ماهی تیرانداز دوست دارد که شکارهای زنده را بخورد.
- كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ. مردم یک امت بودند پس خداوند پیامبران را بشارت‌دهنده فرستاد.
- عِنْدَمَا تَسْقُطُ الْحَشْرَاتُ عَلَى سَطْحِ الْمَاءِ تَبْلُغُهَا حَيَّةٌ. هنگامی که حشرات روی سطح آب می‌افتند آن را زنده می‌بلعد.
- حِينَ أَرَى الْحُجَّاجَ تَمَرَّ أَمَامِي ذَكَرْتَانِي. هنگامی که حاجیان را می‌بینم خاطراتم از مقابلم می‌گذرند.
- «و لا تهنوا و لا تحزنوا و أنتم الأعلون» و نُسْتُ نَشْوِيدَ و ناراحت نباشید در حالی که شما برتر هستید.

(فرداد ۹۹)

(دی ۹۷)

(شهریور ۹۹)

(شهریور ۱۳۰۱)

(فرداد ۹۸)

(شهریور ۹۸)

(فرداد ۹۹)

(شهریور ۹۹)

(دی ۹۹)

(دی ۹۹)

(دی ۱۴۰۰)

(شهریور ۱۴۰۰)

۷. هُوَاةُ أَسْمَاكِ الزَّيْنَةِ مُعْجِبُونَ بِهَذِهِ السَّمَكَةِ.

علاقه‌مندان ماهی‌های زینتی از این ماهی در شگفت‌اند.

۸. أُولَى آيَاتِ الْقُرْآنِ نَزَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ «ص» فِي غَارِ حِرَاءِ.

نخستین آیات قرآن در غار حرا بر پیامبر (ص) نازل شد.

۹. يُشَجِّعُ الْمُتَفَرِّجُونَ فَرِيقَهُمُ الْفَائِزَ فَرِحِينَ.

تماشاچیان تیم برنده‌شان را با شادی تشویق می‌کنند.

۱۰. إِنَّهَا تُطَلِّقُ قَطْرَاتِ الْمَاءِ مُتَتَالِيَةً مِنْ فَمِهَا إِلَى الْهَوَاءِ.

او قطره‌های آب را پی در پی از دهانش به هوا می‌کند.

۱۱. جَلَسَ أَعْضَاءُ الْأُسْرَةِ أَمَامَ التَّلَافُزِ وَ هُمْ يُشَاهِدُونَ الْحِجَّاجَ فِي الْمَطَارِ.

اعضای خانواده جلو تلویزیون نشستند در حالی که به حاجیان در فرودگاه نگاه می‌کردند.

۱۲. هَلْ رَأَيْتُمَا غَارَ ثَوْرٍ الَّذِي لَجَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (ص).

آیا غار ثور را که پیامبر (ص) به آن پناه برد دیدید؟

۱۳. الْغَارُ يَقَعُ فَوْقَ جَبَلٍ مُرْتَفِعٍ لَا يَسْتَطِيعُ صَعُودَهُ إِلَّا الْأَقْوِيَاءُ.

غار بالای کوهی بلند واقع است که فقط توانمندان می‌توانند از آن بالا بروند.

۲۰ نمره

آزمون الدرس الثانی

۲

۱	(دی ۱۴۰۰) (فرداد ۹۹) (شهریور ۱۴۰۱) (فرداد ۹۹) (دی ۹۸)	تَرْجِمِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ: الف) تَمَرٌ أَمَامِي ذِكْرِيَاتِي. ب) عِنْدَمَا يَتَأَكَّدُ مِنْ خِدَاعِ الْعَدُوِّ ج) لَجَأٌ إِلَى غَارِ ثَوْرٍ. د) الْمَعْمَلُ مَعْطَلٌ الْيَوْمَ.	۱.
۵/۰	(فرداد ۹۹)	السَّلْمُ - الْحَيَاةُ - الْكِسَاءُ - النَّزَاعُ - الصُّعُودُ - الْعَيْشُ الف) (..... =) ب) (..... ≠)	۲. عَيِّنِ الْمُتَرَادِفَ وَ الْمُتَضَادَّ:
۲۵/۰	(شهریور ۹۸)	الف) الْجَبَلُ ب) الْأَلْفُ ج) التَّرَابُ د) الْحَجَرُ	۳. عَيِّنِ الْكَلِمَةَ الْغَرِيبَةَ فِي الْمَعْنَى:
۲۵/۰			۴. أَكْتُبِ مَفْرَدَ الْكَلِمَةِ التَّالِيَةِ: «الْكِبَارِ»:
۵/۰	(فرداد ۱۴۰۰)		۵. تَرْجِمِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ: ۱) يَا لَيْتَنِي أَذْهَبُ مَرَّةً أُخْرَى إِلَى الْحَجِّ. ۲) إِنَّهَا تُطَلِّقُ قَطْرَاتِ الْمَاءِ مُتَتَالِيَةً مِنْ فَمِهَا إِلَى الْهَوَاءِ. ۳) وَ عِنْدَمَا تَسْقُطُ الْحَشْرَةُ تَبْلُغُهَا حَيَّةٌ. ۴) هُنَاكَ طَائِرٌ يَبْنِي عَشَّهُ فَوْقَ قِمَّةٍ بَعِيداً عَنِ الْحَيَوَانَاتِ. ۵) مَا اسْتَطَاعَتْ الْأُمُّ صُعُودَ الْجَبَلِ لِأَنَّ رِجْلَهَا تَوْلَمُهَا. ۶) مَا هِيَ ذِكْرِيَاتُكُمْ عَنِ الْحَجِّ؟ أَتَذَكَّرُ خِيَامَ الْحِجَّاجِ. ۷) هَذِهِ السَّمَكَةُ تُدَافِعُ عَنْ صِغَارِهَا عِنْدَ الْخَطَرِ. ۸) كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ. ۹) يَا بَنِيَّ الْغَارِ يَقَعُ فَوْقَ جَبَلٍ مُرْتَفِعٍ. ۱۰) يَا أَبَتَهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَا ضِيَّةً مَرْضِيَّةً) ۱۱) يُشَجِّعُ الْمُتَفَرِّجُونَ فَرِيقَهُمُ الْفَائِزَ فَرِحِينَ
۵/۰	(شهریور ۱۴۰۱)		
۷۵/۰	(دی ۹۹)		
۵/۰	(شهریور ۱۴۰۱)		
۷۵/۰	(شهریور ۱۴۰۱)		
۷۵/۰	(شهریور ۱۴۰۱)		
۷۵/۰	(شهریور ۹۹)		
۷۵/۰	(فرداد ۹۹)		
۷۵/۰	(فرداد ۹۸ - شهریور ۹۹)		
۵/۰	(فرداد ۹۹)		
۱	(دی ۹۹)		
۷۵/۰	(دی ۹۹)		